

ספר ההלכות

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאצרות תורת החסידות
משובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי ענחם ענדל פערנץ שליט"א

פרשת בראשית

שבת קודש אכסוף נעים שבת בקדושת השבת וסגולתה

כי בבוא יום שמיני עצרת, על יהודי
להביט בפני עצמו ובפנימיותו שלו,
כיצד הוא נראה לאחר כל החגים
והמועדים שעברו עליו לטובה.

אזי רואה הוא שעודנו עומד כבתחילה
לפני כל החודש הנעלה והמרומם, וכל
אותה עבודת החודש לא פעלה עליו
מאום.

ומכך נעשה האדם שבור וליבו נשפך
כמים, ואינו מוצא עצות לנפשו, אלא
להתחזק ולהתחיל הכל מ'בראשית'
ברא אלקים.

תחילתה של פרשה זו רומזת לכך
באופן נפלא: 'בראשית ברא אלקים
את השמים' - תחילתו של חודש תשרי
ורובו הוא בבחינת שמים, בהתרוממות
והתעלות בימים הקדושים, ולאחר מכן
כשאלו חולפים והולכים להם, נופלים
לבחינה של ארציות 'ואת הארץ'.

ולעיתים חשים כי 'והארץ היתה תהו
ובהו וחושך על פני תהום' - מרגישים
בחשכות ונפילה לעמקי תהום.

ויש להתחזק באור התורה, כמו
שנאמר 'ויאמר אלקים יהי אור ויהי
אור', משום שאותו אור שנברא מששת
ימי בראשית וגנוו הקדוש ברוך הוא
לצדיקים לעתיד לבא, כמו שאמרנו
חז"ל (חגיגה יב, ב' י"ד ו'), גילה הבעל שם
טוב הקדוש שגנוו בתורה הקדושה.

הנהיג שם ענקי ונחמנו הרימנו!

אכן, כמה מוסר על האדם לקחת בבוא
שבת בראשית, והנה, נראה הוא כשם
שנראה היה לפני חודש - בטרם הימים
הנוראים והחג הקדוש.

אין פלא שליבו נשבר בקרבו לשברי
שברים, שהלא תנחה כפולה
ומכופלת היא: לאחר כל אותם ימים
טהורים ומרוממים - ימים איתנים
ותקיפים במצוות, עדיין נראה הוא
באותו אופן!?

תוכחה זו הלא היא כתובה בהפטרות
של פרשה זו, ונרמזה באופן נפלא,
כמסופר בפי הרב הקדוש רבי אברהם
מפוריסוב זי"ע, והועלה על הכתב
על ידי נכדו הגאון רבי אריה מרדכי
רבינוביץ זצ"ל, רבה הראשון של

שבת בראשית

להתחיל מ'בראשית'

שבת בראשית - השבת הראשונה
שאחרי הימים הנוראים וחגי תשרי,
עדיין עומדת תחת רושם של הימים
המרוממים.

בצאנו אומרים היו כי 'בראשית' היא
אותיות 'ב'א תשרי', והיו נוהגים לטבול
את החלה בדבש עד לשבת זו ועד
בכלל, משום שחלק בלתי נפרד היא
מימים נעלים אלו.

זאת, נוסף על ההתרגשות בשבת זו,
בה מתחילים לקרוא בתורה מחדש
בפרשת בראשית.

אמר הרב הקדוש רבי אברהם יעקב
מסדיגורא זי"ע (כנסת ישראל, אמת ליעקב)
כי שבת זו נעלה היא עד מאוד, כיון
שכל שבת ושבת היא זכר למעשה
בראשית, ושבת זו שבה קוראים פרשה
זו, כחה גדול ביותר.

והוסיף בשם אביו הסבא-קדישא רבי
ישראל מרז'ין זי"ע, כי אמנם השבת
הראשונה בשנה החדשה היא שבת
שובה, אך שבת בראשית היא הכוללת
בתוכה את כל שבתות השנה.

באמרו קדשו (שבת בראשית תשס"ה,
קידושא רבה), הסביר כ"ק מרן אדמו"ר
מבאין שליט"א את הדברים, מדוע
אכן אין מתחילים לקרוא מ'בראשית'
בשבת שובה, שהיא השבת הראשונה
בשנה, אלא ממתינים עד אחרי החגים.

משום שאחרי כל הימים הנוראים
והקדושים, ועבודת ה' בכל ימי
החודש, כאשר באים אנו לשבת
בראשית, רואים אנו כי אין אנו אווזים
אלא ב'ראשית'.

כי לפי ערך עבודתנו, היה עלינו
להראות הרבה יותר טוב...

וכתוצאה ממחשבה זו, נעשה לבו של
האדם נשבר ונדכה, ואז רצויים מעשיו
לפני המקום.

כמו שהיה אומר זקנו הרב הקדוש רבי
מרדכי שלמה מבאין זי"ע, על מאמר
חז"ל (ר"ה ד: יומא ב: סוכה מז: חגיגה יז:)
כי שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו,

על התורה

שלהבות קודש והגיונות חכמה
מפרשת השבוע

אָנְיוּ יוֹכִיחַ.

יסוד מופלא זה הוא המבהיר את דברי
תקוני הזהר (מ), על התיבה 'בראשית',
שיש בה את שלושת המילים הבאות:
'רא', 'האות ש' שבראש תיבת 'שמע'
ו'בת'.

את משמעותם של שלשה צירופים
אלו ביאר הרב הקדוש רבי זאב וואלף
מזיטומיר זי"ע בספרו 'אור המאיר' (פר"י כי
תבא), כי באו להשמיענו כיצד יש לאדם
לנהוג בחמשת החושים שחננו הבורא.

בפי התרגום הירושלמי לתורה
משמעותה של התיבה 'בראשית'
הפותחת את התורה היא, בלשון חכמה
- בְּחֻכְמָא בְּרָא ה'. כלומר, למי שחננו
הבורא חכמה ובינה ממקורם הגבוה
מעולם שבו נפרדות המידות ומתחלקות
לחמשת החושים, יכול הוא לראות את
הנשמע ולחוש בו, לשמוע את הנראה
ולחוש בו, או לראות ולשמוע את
המוחש.

זאת בא תקוני הזהר ללמדנו, כיצד
צריך האדם לעבוד את ה' בכל חושים,
ולתעלות

והכוונה שבה ללמד לאדם דעת, איך
יתנהג עם חמשת חושי המוחולקים, חוש
הראות, וחוש השמע, וחוש המישוש.

שְׁמִינִים מְחַזְקִים לְקוֹדֶשׁ

לא יאומן כי יסופר, אך על כמה וכמה
צדיקים הועד כי באמצעות חוש המישוש
חשו בטעם!

כך סיפר ('שמע שלמה' מדרגות אות כב) הגאון
רבי נח חיים לוי מקוברין זצ"ל, את
שמעו בעצמו מפי קדשו של חותנו-זקנו
הרב הקדוש רבי משה מקוברין זי"ע,
שכאשר שתה מורו ורבו הרב הקדוש
רבי שלמה מקרלין זי"ע, תה או קפה,
נטל קוביית סוכר בכף ידו ואחזה במשך
זמן שתייתו.

פעם אחת שאלו בנו רבי משה מלודמיר
לפשר הדבר: "אם צריך אבא להמתיק
את הכוס בסוכר, יקח את הסוכר בפיו,
ואם אינו זקוק לכך, מדוע יאחזה בידו?"
במקום תשובה נתן רבי שלמה את
תחית הסוכר לבנו, והנה, כאשר ניסה

המשתתף החושים

והיית ממישש

בראשית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאָרֶץ.

חמשה חושים העניק הבורא לאדם:
הראיה, השמיעה, הטעם, הריח
והמישוש.

רגילים אנו להביט על חמשת החושים
כחושים גשמיים בלבד, אולם לאמיתו
של דבר, ישנו כח רוחני המחיה אותם,
כל חוש ממידה רוחנית אחרת. חוש
הטעם הוא ממידת החכמה, חוש
השמיעה ממידת המלוכה, חוש הריח
מהדעת, חוש הראיה ממידת כתר, וחוש
המישוש מששת המידות המכונות ו'
קצוות (ספר הליקוטין ויצא).

למעשה, מקורן של חמשת המידות
שמהן נמשכים החושים הוא במקור אחד
עליון, כי מוצא כל המידות במציאותו
ואחדותו יתברך.

רק בירידת הכח הרוחני המשפיע אל
המידה התחתונה יותר, מתחלק הכח
לחמש תכונות, וכל תכונה מעניקה את
הכח הגשמי לאחד החושים.

וכן כתב רבינו הראב"ד בפירושו לספר

יצירה (פ"א מ"ד) כי אף על פי שחמשת
החושים הם בעלי פעולות נפרדות זו
מזו, נובעות כולן מכח החכמה והבינה
שבאדם שמכח אחד עליון הן, ועל
כן בחלום הלילה יראה לאדם שהוא
משתמש בכל החושים, כי כחם נובע
ממקור משותף אחד, והשינוי בהם הוא
תוצאה של הכלים שבהם הוא בא לידי
ביטוי, כל איבר לפי מהותו.

ונמצא, כי האדם המזוכך את עצמו ואת
חושיו, ומעלה את נפשו למקור העליון
הכולל את כל החושים, יכול לראות את
הנשמע, ולשמוע את הנראה, להריח את
המראה, ולחוש את הטעם!

יכולת זו מופיעה פעמים לא מעטות
בתורתנו. בעת מתן תורה, זכו כל ישראל
לראות את הקולות כנאמר (שמות כ טו)
'וכל העם רואים את הקולות', ועל משיח
צדקנו נאמר (ישעיה יא ג) 'וְהָרִיחוּ בִּיחָאֵת
ה' וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו וְשָׁפוּט וְלֹא לְמַשְׁמַע

הבן לטעום ממנה, חש כאילו נתן בפיו חתיכת עפר בעלמא, ללא שום מתיקות!

באמצעות אחיזתה בידיו, הוציא רבי שלמה את הטעם מקוביית הסוכר.

כך סיפר גם הרב הקדוש **רבי ישראל מטשורטקוב** זי"ע (גנוי ישראל, בראשית תרצ"א), על הצדיק הקדוש **רבי אורי מטסרליסק** זי"ע, שפעם אחת שתה כוס קפה כשהוא אוחז את קוביית הסוכר שנתנו לו בידו.

כאשר שאלוהו מדוע שתה הוא קפה מר, הראה לעין כל כי קוביית הסוכר הפכה לגוש עפר ללא כל מתיקות.

והסביר כיצא זה, שלפני חטאו של אדם הראשון, לא היה שום הבדל בין כחות הנפש הטמונים באיברי הגוף, ויכול היה להשתמש בכל אחד מהחושים באמצעות כל אחד מאיבריו.

רק לאחר שחטא בעץ הדעת, נפרדו הכחות, ואין כל אחד מהם יכול לבוא לידי שימוש אלא באיבר המיוחד לו. וכמו שנאמר (תהלים לח ד) 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי', שאין כל אבר יכול לפעול את כל הפעולות בשלימות, אלא באחד מחמש הכחות בלבד.

באמצעות רעיון זה ביאר הרבי מטשורטקוב, כיצד נכשלה חוה והוסיפה על ציווי הבורא שלא לאכול מפרי העץ גם את איסור הנגיעה, בדבריה לנחש (בראשית ג ב-ג): 'מִפְרֵי עֵץ הָעֵץ נֹאכַל. וּמִפְרֵי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הָעֵץ אִמָּר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ. וְלֹא תִגְעוּ בוֹ פֶּן תָּמוּתוּ', עד שבעקבות כך נגרם החטא. כי אמרו חכמינו שדחפה הנחש בעץ, ובכך פיתה אותה שכשם שלא מתה בנגיעתה בעץ, כך לא יארע לה מאום לאחר האכילה מפרי.

משום שקודם החטא, יכול היה אדם להשתמש בחוש הטעם על ידי המישוש בידו, ועל כן סברה שאף הנגיעה נכללת באיסור האכילה.

שבת קודש

המשך מעמוד א'

בני-ברק, בספרו הנפלא '**זכותא דאברהם**' (במהדורה החדשה, סיפורים, אות לו):

מגדולי המגידים בדורו היה הגאון **רבי צבי הירש מווידיסלוב** זצ"ל, חתנו של הגאון רבי בצלאל הלוי מזולקווא בעל 'פֶּשֶׁם בצלאל', מלבד כהונתו בעיירה וואידיסלב, נודד היה ממקום למקום ומטיף מילותיו לעם ה', דרושים נפלאים אלו נדפסו בספריו הנודעים '**עשרה למאה וארץ צבי**'.

אולם עיקר זכותו ופרסומו של רבי צבי הירש לדורות, בא לו בזכות בנו, הוא הרב הקדוש רבי שמחה בונים מפשיסחא זי"ע, הוא שהפיץ את החסידות בפולין רבתי, וממנו נמשכו נהרות של דעת ועבודת ה' לפי דרכו מתלמידיו הרבים, עד שנחשב היה לבעל שם טוב' של חסידות פולין.

צועד היה רבי צבי הירש בדרך אבותיו המסורה לו, ומעורר את האדם ליראת שמים ועבודת ה', בלא לשים ליבו לדרך החסידות שהחלה להתפשט בפולין על ידי החוזה הקדוש מלובלין והמגיד מקוויניץ.

בחג הסוכות של אחת השנים, קרה הדבר.

הבן העילוי רבי בונים, שהיה על שולחן חותנו הנגיד ר' משה אוהר-ווערגער בבניין, והנה, נכנס אל הסוכה בליל החג, והחל לנשק את דפנות הסוכה ורצפתה בהתלהבות רבה, והחל לרקוד ולפזז בלהט אש קודש, כשהוא רץ אחוז סערה מצד לצד בתוככי הסוכה.

הסובבים, שלא הורגלו בדרך החסידות, נבהלו מאוד, נראה היה בעיניהם כאדם שירד מדעתו, עד שנפלה במוחם ההבנה כי החתן המובחר נתפס אף הוא לכת' - זו היא החסידות. (רמתיים צופים: מער' הרה"ק מפרשיסחא אות עה)

לא היתה דעתו של רבי צבי הירש נוחה כלל מצעדו זה של בנו. מוצאו היה מסביבות אשכנז, והבטי על הדרך החדשה המתפשטת בישראל בחשד.

בהרגלו אחז כמימים ימימה. לנסוע בערים ובעיירות ולדרוש לעם המתכנסים בבתי הכנסת והמדרש, לעוררם על הטעון תיקון ולחזקם בדברים.

ווידיסלוב עיר קטנה היתה ואנשים בה מעט. משכורתו של המגיד דמתא לא היתה מספקת לכלכלת ביתו, והוא מוכרח היה ליטול את מקל הנדודים ולהביא טרף לביתו ממקום אחר.

לא פשוטים היו חייו של המגיד. בת היתה לו שחלתה ברגליה, עד שהיתה נכה לא עלינו, ומזה שנים לא היתה מסוגלת עוד ללכת רחמנא-ליצלן.

מדי פעם, כאשר הצטבר בידו סכום כסף, היה מחפש שליח נאמן ומשגרו לבני ביתו שנותרו בווידיסלוב ללא משען ומשענה, מצפים לשובו של אביהם.

באחת מנסיעותיו הגיע לעיר לעלוב, ובידו סכום בן שלושה רובלים, אותו ביקש לשגר לזוגתו וילדיו הגועים מרעב בביתם.

חיפץ רבי צבי הירש אחרי אדם הנוסע לווידיסלוב, ושמע כי הצדיק רבי דוד'ל מתכוון לצאת לדרך. הלך המגיד ושאלו: "שמא בדעת מר לעבור בדרכו בווידיסלוב?"

"אכן", נענה רבי דוד'ל, ורבי צבי הירש ביקשו שימסור את שלושת הרובלים לזוגתו היושבת בחוסר כל, כשהוא מודה לו מקרב לב.

נסע הצדיק הקדוש רבי דוד'ל מלעלוב, והגיע

לווידיסלוב. היה זה בשעת לילה מאוחרת, אך פעולתו הראשונה של רבי דוד'ל היתה ללכת לביתה של הרבנית שרה, אשתו של המגיד, ולמסור לה את הרובלים.

דפק רבי דוד'ל על אחד החלונות. היה זה החדר בו שכנה הנערה החולה, וזו שלא היתה יכולה לקום ולפתוח את דלת הבית, פתחה את החלון הסמוך למיטתה, ושאלה את הדופק למבוקשו.

נתן לה הצדיק את שלושת הרובלים ששלח להם אביהם, ופנה לדרכו בברכה השגרתית: "יֵי גְעוּזָנְט! - הֵי בריאה!"

באותו רגע חשה הנערה החולה במרץ רב הזרים בגופה וכחות עלומים נמסכו ברגליה החולות.

התרגשותה משלושת הרובלים שהחזיקה בידה, השכיחה מאתה לרגע את מצבה העגום, והיא ניסתה לרגע לקום מהמיטה ולבשר לאמה על הכסף ששלח אביהם.

ולפתע, הלא יאמן קרה.

הרגלים המשותקות נענו לפקודתו של המוח, והחלו לנוע...

האם כמעט שהתעלפה למראה הבת המהלכת על רגליה כאחד האדם.

כששבה רוחה אליה, גמרה בדעתה כי אותו אדם מופלא שבירך את בתה והעניק להם כסף למחיה, לא היה אלא אליהו הנביא זכור לטוב.

ויהי כעבור זמן-מה, שב המגיד רבי צבי הירש ממסעו, ובהתקרבו אל הבית, כמעט שפרחה רוחו מקרבו בראותו את בתו יוצאת לקראתו.

זוגתו הרבנית אף היא עמדה מאחור, ובהתרגשות עצומה סיפרה: "נתרנו בלא פרוטה לפורטה, בטננו הומה ברעב, וכמעט שאפסה תקוותנו, ואו, בשעת לילה מאוחרת, דפק בחלון הבית אליהו הנביא שמסר לנו שלושה רובלים ובירך את בתנו, והנה עניך הראות כי תיכף ומיד נרפא רגליה במאמר פיו..."

לא ידע המגיד את נפשו. מה מתרחש כאן?? "אמרי נא לי בתי, כיצד נראה היה אליהו הנביא?" חקר את פיה.

תיארה הבת את מראה פניו של האיש, והנה, תאמו הסימנים לצורת פניו של רבי דוד'ל מלעלוב - הוא השליח.

המגיד הוכה בהלם. שתי המילים שהוציא רבי דוד'ל - אותו חסיד מפיו, הן שהביאו מזור לבתו...

שלא בצדק שפט את החסידים לכף חובה אם-כן, עליו לתקן את טעותו.

תיכף כשהתאושש מן הדרך, ארז את מיטלטליו, ויצא לעיר לעלוב בשנית, הפעם, לא לשם השמעת דרשות.

"סלח נא לי", ביקש מרבי דוד'ל, "שגגה היתה בי, ומחוסר ידיעה היתה עיני רעה בדרך החסידות. עזור נא לי עתה ללכת בדרך זו".

רבי דוד'ל לא מילא את מבוקשו: "אין בכחי לשנות את דרך חיי מעלתו לעת זקנה", הסביר. "אם רצון מר בכך, יסע נא לעיר לובלין, אל החוזה הקדוש".

ויסע המגיד לובלינה. שם נכנס לבית החוזה הקדוש שכיבדו ביותר והושיבו על יד השולחן.

יום ראשון פרשת נח היה אותו היום, והחוזה פנה אל המגיד וביקשו: "אתמול, ביום שבת

קודש, השמענו מדברותינו על הפטרת פרשת בראשית לפי דרכנו, אבקש ממעלתו שיאמר לי מדרושיו הנפלאים על הפטרה זו". לא אחר המגיד למלא את בקשת הצדיק, וסיפר כי בשנה שעברה היה בפרשת בראשית בעיר סמוכה לגבול פרוסיה, וכך דרש שם על הפסוק 'הֹצִיאָה עִם עֶזְרָא וְעִינָיִם יֵשׁ וְחֶרְשִׁים וְאֶנְיָנִים לְמוֹ' (ישעיה מג ח) הנאמר בהפטרה זו.

"מה לי מעיניהם אם עורים הם, ומה התועלת בכך שאזנים יש להם אם חרשים המה?" הקשה, ותיכף יישב:

העיירה הקטנה היתה כמרוקחה.

רופא העינים המפורסם בכל המדינה נקלע בדרכו לעיירה, וניאות לקבל קהל למשך שעות בודדות.

מכל העברים נהרו אליו המונים. ישישים שמאור עיניהם כהה, וצעירים שעיניהם נפגעו, ילדים שראייתם חלשה, ובעלי עינים פגועות.

ואכן, הרופא הפליא במלאכתו, והביא מזור ורפואה לכולם.

בין הבאים היה אדם שהביא את בנו הקטן, ילד קט שנולד עיוור רחמנא-ליצלן, והפיל תחינה לפני הרופא שירפא את בנו.

הרופא רתח מזעם: "באת לשטות בי?" צעק על האב. "וכי התחת אלקים אנכי לברוא עינים למי שלא ראה מאורות מימיו?!"

ברור, כי מומחה ככל שיהיה, אין הרופא יכול להעניק את כח הראייה לעיוור מלידה.

זהו פירושו של הפסוק. הנביא עומד ומוכיח את ישראל, ומסביר להם:

"**ויצא אומות העולם, שלא עמדו על הר סיני ולא קיבלו את התורה, אין אני מצפה מהם להכיר במלכותו יתברך, הרי הם כעוורים מלידה, ואין אני מדבר אליהם כלל.**"

אבל אתם בני ישראל, הרי זכיתם ליאור באור התורה והמצוות, ורק חטאיכם ומעשיכם הלא-טובים הם שגרמו לכם לסימיו-עינים - יכולים אתם בנקל לזכות לרפואה..."

נהנה החוזה הקדוש הנאה מרובה מדבריו של המגיד, ולא נחה דעתו עד שהעניק לו תשורה של ששה רובלים, ונפרד ממנו לשלום.

בינו של המלך

יודעי הדבר וכותבי הקורות של הממלכה חלוקים היו ביניהם בשאלה, האם זהו מאורע של פעם בחיים או מאורע המתרחש אחת לכמה דורות בלבד.

המלך הגדול יצא למסע היסטורי ברחבי הממלכה.

המלך ביקש לבקר בכל אזורי הממלכה, להתרשם מכל המחוזות, ולהכיר את נתיניו מקרוב.

מסע שכזה אינו דבר של מה בכך, הוא מצריך תכנון קפדני ומדוקדק והתארגנות מקיפה.

מרגע שהוחלט על המסע, נשלחו רצים מיוחדים לכל רחבי המדינה, ומושלי המחוזות וראשי העיריות נכנסו לקלחת של הכנות.

דרכים נסללו, רחובות נוקו, מבנים ישנים שופצו, וארמונות חדשים נבנו בקדחתנות.

למעלה משנה ארכו ההכנות, והיתה זו משימה לא פשוטה כלל.

צוות שלם הוקם רק למטרת תכנון המסלול

תפילה פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

שערי פרנסה

מדוע אין הפרנסה בזמננו על
העניים?

לאחר הסתלקותו של הרב הקדוש רבי אורי מסטרליסק זיע"א, באו חסידיו אל הרב הקדוש רבי ישראל מרז'ין זיע"א, להסתופף בצלו ולהיות מחסידיו. כתבו לו את בקשותיהם בפתקאות, וכמנהגם היו אלו אך ורק בקשות בעניני התעלות רוחנית.

קרא הצדיק מרז'ין את הפתקאות, אך סירב לקבלן. הוא הורה להם לכתוב מחדש ולבקש גם על פרנסה ברווח, וכך אמר להם: "שני פסוקים יש בכל סדר התפילה שאם לא כיוון בהם המתפלל לא יצא ידי חובתו ועליו לחזור ולאמרם בכוונה, והם: 'שמע ישראל' ו'פותח את ידך', שמשמעותם היא קבלת עול מלכות שמים ובקשת פרנסה.

ומהי שייכותם זה לזה? אי אפשר לאדם לקבל עליו עול מלכותו יתברך באמת, אם אינו מבקש ממנו פרנסה! לפיכך, אם רוצים אתם להיות מחסידיו, קבלו עליכם לעבוד את ה' הן בקבלת עול והן בבקשת הפרנסה!" (בית רוזין עמוד קלד)

לקח גדול טמון במעשה זה.

לעתים נדמה לאדם, כי אין ראוי לו להטריח את קונו בעניני צרכי הגוף והעולם הזה. כשהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך אשר מלוא כל הארץ כבודו, מה לו כי יזכיר את ענין הפרנסה או כל מיני ענינים פחותים הנוגעים לחיי הגוף? לכאורה אין ראוי לו לבן עליה לבקש בתפילתו אלא על עניני הרוח והנצח, שיזכה להצלחה בתורה ופרישות מעניני הגוף ועד שיגיע להשגות אלקות וכל כיוצא בכך.

אכן, טעות גדולה היא! שכן דווקא הבקשות על עניני הפרנסה וצרכי הגוף, הן ביטוי תמידי לתלות ולקשר שבין האדם לבוראו.

למה עשה הבורא בטבע האדם שיהיה זקוק לאכול שלוש סעודות בכל יום? ולמה עשה שיהיה נצרך לעבוד כדי להתפרנס? ומדוע לא נברא כל המזונות מוכנים לכל אדם על ידי ביתו, כשהם כבר מבושלים ומתובלים ומתוקנים לאכילה?

לימודנו צדיקי הדורות שכל זאת עשה ה' בכוונת מכוון, כדי שירגיש האדם שהוא תלוי רק בו, ובכל עת יבוא מחדש לשאת עיניו למרום ולהתפלל על כל צרכיו.

הרב הקדוש רבי יעקב יוסף מאוסטרהאז זיע"א בספרו 'רב ייב'

(תהלים יג) הביא מה ששמע מאור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, שזכות נפלה בחלקו של העני, כי מחמת דוחקו שאין לו מה לאכול צריך בכל יום לגשת ולבקש מאת ה' יתברך מזונות, נמצא שזוכה העני שמדבר לפני ה' יתברך בכל יום כבן העומד לפני אביו.

ועוד, שאת העני צריך ה' יתברך לזכור בכל יום ויום, להזמין לו פרנסתו, אבל את העשיר אין ה' יתברך צריך לזכור בכל יום, כי כבר נתן לו מזונות ברווח גדול, ולעתים אף נותן לו בפעם אחת עשירות גדולה שתספיק לו למשך כל ימי חייו, ואינו צריך לבוא ולבקש כלל. נמצא העניות אינה קללה אלא ברכה היא, ואילו העשירות אינה ברכה אלא קללה!

יוצא מן הכלל הוא עשיר כזה אשר ניחון בדעת ישרה ושכל טוב, ויודע שגם כשיש לו מזונות, הלא אם חס ושלום לא יתן ה' יתברך גוף בריא, לא יועילו לו המזונות מאומה, כפי שאנו רואים בחולה שיש לו מזונות אך חסר הוא שיניים לאכלם, או שאינו מסוגל לעכל אותם כראוי ולהיות ניזון מהם. העשיר החכם בא לפני ה' ומבקש שיתמידו מזונותיו כל הימים, וכן שיהיה בהם כח להחיותו ושיהיה בו כח להיות ניזון מהם בבריאות ובנחת.

רעיון זה מצינו גם בדברי הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א בספרו 'קדושת לוי' (ראש השנה ד"ה וכו'), ששאל על הידוע בתורת הקבלה, שבכל יום יורד מהשמים שפע רוחני חדש להחיות את העולם, ולכאורה, מדוע אין הקדוש ברוך הוא מוריד את השפע בפעם אחת?

וביאר על פי המעשה המובא במסכת יומא (עו.), שתלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי שאלוה: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, ולמה הוצרך לרדת בכל יום?

השיב להם: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? למלך שהיה לו בן יחידי שהיה חביב עליו ביותר. מדי שנה היה הבן בא בעת קבועה אל בית המלך, והמלך היה מעניק לו ממון שיספיקו לו לכל השנה.

אלא שכעבור זמן לא רב גברו געגועי המלך לבנו, ולא היה די לו בפעם יחידה זו שבה הם נפגשים, ולפיכך קבע שמעתה יהיה על הבן לבוא בכל יום אל היכל המלך, ויקבל מזונותיו דבר יום ביומו. מלבד זאת, כעת גם הבן לא הסיח דעתו מאביו ותלה עליו בתחונות בתמידות, כשהוא מתייצב אצלו מדי יום לקבל את מנתו.

על פי זה יובן הטעם שנותן השם יתברך שפע בכל יום מחדש, וזה מחמת אהבתו ורצונו להשתעשע עם ישראל בניו בכל יום, ולקבל מהם תענוג כאב מבנו, ועוד זאת, כדי שנדע שאנו צריכים אליו תמיד ולא נסיח דעתנו ממנו יתברך בכל יום ובכל עת ובכל שעה.

לאור הדברים הללו נבין היטב את דברי הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זיע"א ('אמרי פנחס' ח"א שער התפילה אותיות לו-לז), שהפליא במעלת האמונה בבורא, שלא עזב את בוראו לזרז את שומעיו לקחו על ענין זה באומרו כי 'פרנסה' עולה בגימטריה כמנין 'נשמה'.

ללמדנו, כי התפילה על הפרנסה מועילה להשלים את הנשמה, שכן תפילה זו מחזקת באדם את יסוד האמונה בבורא, שלא עזב את בוראו חלילה, אלא משגיח עליהם בכל עת לזונם ולפרנסם.

ראיה נפלאה על מעלתה של התפילה על הפרנסה, הביא רבי פנחס מקוריץ מההלכה הפסוקה, שאם התפלל אדם בלא כוונה, יצא ידי חובה ואינו צריך לחזור, אך אם לא כיוון באמירת הפסוק 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון', צריך לחזור ולאומרו (ש"ע או"ח סימן נא ס"ז). לכן, הוא אומר, צריך האדם להתפלל בכל יום על הפרנסה.

ועוד חידש, כי גם הרמב"ם שסובר כי התפילה היא מצוה שתיקנוה חכמים, מודה שאדם המתפלל על איזה דבר אשר יחסר ממנו, מקיים בזה מצות עשה מן התורה.

'ומהש יצא דומה'

סיפר הרב החסיד מנחם מנדל ראויצקי בספרו 'מצמיח ישועות' (קראקא ת"ע, עמוד כז): שאלני אדם אחד: כיצד יתכן שפלוני הרשע המתגורר בעיירתנו, שאינו מניח תפילין ומחלל שבת וחי כגוי גמור, בכל זאת עסקיו מצליחים ואף זכה לעשירות?

באותו רגע נזכרתי בשאלה דומה שנשאל הרב הקדוש רבי בונים מפרשיסחא זיע"א: לאחר שאכל אדם הראשון מעץ הדעת שאל אותו הבורא (בראשית ג יא): 'המן העץ אשר צויתך בלתי אכול ממנו אכלת, והשיב אדם הראשון (שם פסוק יב): 'היא נתנה לי מן העץ ואוכל'. שאל הקדוש ברוך הוא לאשה, ואמרה (שם פסוק יג): 'הנחש השיאני ואוכל'. וקילל ה' את אדם הראשון (שם פסוק יט): 'בזיעת אפך תאכל לחם', ולאשה אמר (שם פסוק יט): 'בעצב תלדי בנים', ולנחש אמר (שם פסוק יד): 'ועפר תאכל כל

ימי חיך'. וקשה להבין במה נתקלל הנחש, הלא נתן ה' טבע לנחש שיהיה יכול מעתה לאכול ולהיות ניזון מן העפר, ולכאורה ברכה היא זו, שלא יצטרך לתור אחר מזונו וימצא מחסורו מוכן לו בכל מקום בוא!

תשובתו של רבי בונים היתה עמוקה במיוחד: לאדם אמר ה' 'בזיעת אפך תאכל לחם', ממילא אם יהיה מחוסר פרנסה, יבוא לפני קונו ויבקש על כך. ולאשה אמר: 'בעצב תלדי בנים', ולכשתבוא עת משבר, תבקש רחמים מן ה'.

נמצא שיש להם עדיין שייכות והתקשרות עם הבורא יתברך לבוא לפניו בתפלה ובתחנונים.

לעומת זאת, לנחש, שהוא מקור הטומאה, נתן ה' כל מחסורו, שיהיה מאכלו עפר אשר מזומן אצלו תמיד, כדי שלא יבוא יותר לבקש מלפניו על שום דבר ולא תהיה לו עוד שום התקשרות עמו!

סיים החסיד רבי מנחם מנדל: לאור ביאורו של רבי בונים, נוכל להבין שהקדוש ברוך הוא נותן לעיתים לרשע גדול בריאות ועשירות, אך תכלית כל זה היא כדי שלא יבוא עוד לפניו בתפלתו בשום פנים. הקדוש ברוך הוא אינו חפץ בתפילתו של הרשע, ועל כן נתן לו כל צרכיו, כאומר: 'קח לך כל שתוצה והסתלק, כי לא ארצה לראות יותר את פניך...'

ברכת 'ואליך הקדוש'

עד כאן דיברנו בעיקר על בקשת הפרנסה שחסרה לאדם.

בא הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א בספרו 'שפת אמת' (מסות תרל"ט) ומלמדנו חידוש גדול: עיקר עבודת התפילה אינה על מה שחסר לאדם. אדרבה, תפילה כזו חיסרון יש בה, שכן האדם מבקש רק על טובתו האישית ודעתו נתונה רק על צרכי גופו וענייניו הגשמיים, נמצא שהתפילה היא כביכול כטפל וכאמצעי להשגת העיקר שהוא הממון והגשמיות. אמנם, עיקר עבודת התפילה היא דווקא כשהאדם אינו חסר דבר, ובכל זאת בא לפני קונו בתפילה!

בתפילה זו מקיים האדם את התכלית שבשבילה תיקנו החכמים להתפלל, והיא, שיעיד האדם ויקבע בלבו, שכל הצלחתו בממון ובהשגת קניני העולם, לא זכה בהם מכחו והשתדלותו או על פי מקרי העולם והמזלות, אלא הכל רק מברכת הבורא ברוך הוא.

תועלת נוספת של תפילה זו, היא שעל ידה גם אותו חלק של השפעה שאמור להגיע לאדם על פי המזל

המשך בעמוד י'

ודרכי הטבע, יגיע לו כעת ישירות מאת הבורא ברוך הוא, משורש התורה שמעל המזל, ועל ידי זה תשרה הברכה באותה השפעה ויהיה לה קיום. על ענין זה אמר המלך שלמה, החכם מכל אדם (קהלת א: 1): 'טוב אחרית דבר מראשיתו', כלומר טוב לאדם שידיבק עצמו בתורה הקדושה, שנקראת 'ראשית', כמו שנאמר (משלי ח כב) 'ה' קנני ראשית דרכו', כי היא ראשית ושושן כל הנבראים, שכל הדברים שבעולם וההשפעות היורדות לעולם יש להם שורש רוחני בתורה הקדושה, ולכן על ידי שהאדם דבק בה, יזכה שההשפעות האמורות לרדת אליו יגיעו דרכה ולא דרך המזלות ודרכי הטבע.

לפיכך, מסיק ב'שפת אמת', צריך האדם להתפלל על מזונו בכל יום, ואף אם חננו ה' בעושר ומשרתים עומדים הכן לציוויו ואינו חסר דבר - עליו להתפלל על מזונותיו שלא יחסרו לו!

מובן, שגם אדם שחסרו לו פרנסה, על כל פנים אם מתפלל בכונה האמורה, שהוא מברך וקובע בלבו שכל ההשפעה וההצלחה אך ורק מאת ה', ומכוון שיכוב לו השפע דרך שורש התורה, ואינו חושב רק על מילוי צרכיו הגשמיים - תפילה זו היא התפילה במדרגה הגבוהה.

ויסוד הענין כבר מבואר בזהר הקדוש (בשלח סב), כי לאחר הפסוק (תהלים קמה טו) 'עניי כל אליך ישרבו' בא הפסוק 'פוחת את ידך ומשביע לכל חי רצון', ללמדנו, כי רצון ה' הוא שתבוא השפעתו אל הברואים לאחר שהללו ישאו עיניהם אליו, ועל ידי כך תבוא אליהם ההשפעה ממנו יתברך בדרך סלולה וקדושה, ולא בדרכים ובצינורות שיש בהם שליטה של כחות זרים המעכבים את השפע או חוסמים ממנו.

לפיכך, מסיק הזהר, גם מי שאינו מחוסר פרנסה, עליו להתפלל בכל יום ויום על פרנסתו, כדי שהיא תושפע לו דרך 'האילן הקדוש', שהוא שורש רוחני קדוש המצוי בעולמות העליונים, ודרכו נשפעת הברכה לאלו הראויים לקבלה בדרך זו. ומוסיף הזהר, כי האדם אשר מתפלל על מזונו בכל יום, זוכה לא רק לעצמו אלא משפיע ברכות לכל העולם דרך אותו אילן קדוש, ואשרי חלקו!

המעשה הבא יש בכחו להמחיש היטב את הצורך בתפילה גם כשלא חסר לאדם דבר, וכל צרכיו מזומנים לו.

נוהג היה הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימינוב זי"ע לבסוף מפעם לפעם לליווענסק, להסתופף בצלו של הרב הקדוש רבי אלימלך מליוענסק זי"ע. ישיבותיו שם היו מתארכות חודשים מספר כל אחת, ורבי אלימלך הזמינו לסעוד על שלחנו הסתור דבר יום ביומו.

יום אחד עלה בלבו של רבי מנחם מנדל, כי בעת שבתו בליוענסק אין לו צורך להתפלל על פרנסתו, באשר היא מזומנת לו בקביעות מבית הרבי וכמעט שאין זו אלא תפילה שווא...

באותו היום כאשר הסב הרבי רבי אלימלך לסעודה עם כמה ממקורביו, ורבי מנחם מנדל בתוכם, שכח המשמש להניח כף לפני רבי מנחם מנדל, רבי מנחם מנדל, שישב ביראה לפני רבו, בוש לבקש כף, ונבצר ממנו לאכול את המאכלים שהוגשו לשלחן.

שאל אותו רבי אלימלך: "מנחם מנדל, מדוע אינך אוכל?" "לא הוגשה לי כף", למלל רבי מנחם מנדל במבוכה. "הרי לך, אם כן", נענה הרבי רבי אלימלך מיניה וביה, "כי לא רק על המזון עצמו, אלא אפילו על הכף צריך להתפלל ולבקש מאת השם יתברך, ואף בהיותם מזומנים לפני האדם בקביעות!"

נפרש לכל אורך הדרך מהשער ועד לארמון העירייה, ולצדדיה היו נטועים עצי-נוי.

ההמונים שהצטופפו מאחורי גדרות מתכת מסוגננים המסירו פרחים על הכרכרה הפתוחה אליה עבר המלך לפני הכנסו לעיר, והתשואות נשמעו למרחקים אדירים. בכיכר העיר הוקמה במת-ענק, עליה ניצבה הכן תזמורת-סימפונית מרובת כלים וגננים שפצחה בנגינה קסומה ברעב בואו של המלך, וכל נכבדי העיר עמדו בשורה והשתחוו ארצה.

הזקן שבאצילי האזור כובד להגיש למלך מתנה יקרת ערך בדמות תעודה משפחתית עתיקת-יומין ממוסגרת זהב, ואחריו התקרבו כל בני האצולה ונכבדי העיר להגיש את מתנותיהם.

האחד הציג סוס גזעי יקר ומשובח, ואחר הביא טלסקופ משוכלל מהיב, שלשי החווה על כמה עגלות עמוסות בחביות יין משובח, ורביעי העמיד פסל שיש מפעים.

גם חלקה של המלכה והנסיכים לא קופח כמובן. תכשיטים וחיות-מחמד, צעצועים ואפילו אחוזות. תארי כבוד ושכיות חמד.

אחר, פנו כולם לארמונו של הרוזן העשיר בעיר, שם הוכנה מסיבה ראווה ומונקרת-עיניים שהוכנה על ידי גדולי השפים.

הביקור הסתיים אחרי סיור בנפלאות העיר, ולינת-לילה במלון פאר ששופץ במיוחד לרגל הביקור. המלך היה שבע-רצון וכך גם כל המלווים וארחי העיר.

משם המשיכה השיירה לעיר הבאה.

תושבי העיר התעלו מעל עצמם והצליחו להפתיע את המלך במתנות מקוריות ומעמדים רבי-רושם שכמותם לא נראו אפילו בעיר הבירה.

בעיר השלישית היתה קבלת הפנים מאורע עוצר נשימה, מלווה בזיקוקים והופעה אמנותית, ותושביה הצליחו להפתיע את המלך באצטדיון ענק שנבנה במיוחד לרגל הביקור ונקרא על שמו.

כך מטייל היה המלך בכל רחבי המדינה, והנתינים הרעיפו עליו אהבה והערצה עצומה, הם הוכיחו את מיטב יכולותיהם והפגינו את מלוא רצונם הטוב, בשורה ארוכה ובלתי-נגמרת של קבלות פנים, מעמדי הוקרה ומשתאות-ראוה, כאלו שאפילו בארמון המלך לא היו שכיחים.

בנשוב רוחות הסתיו הראשונות שבה הפמלייה המלכותית העירה. אל הארמון.

פניהם של חלק מאנשי הפמלייה היו נפולות במקצת. לאחר קיץ מלהיב ועתיר מעמדים מסיבות ואירועים, עליהם לשוב לשגרת החורף האפורה בארמון הקודר.

אלו זקפו אזניהם לשמע המשפט המלכותי הבא:

"אמנם כיבדוני בכל מקום שבו הייתי בצורה יוצאת מן הכלל", אמר המלך כשעברה המרכבה המחופה את שערי הארמון.

"אבל כבודו של מלך הוא בהיכלו וארמונו, ושולחנו של המלך הוא בטרקלינו הפרטי..."

בצאנו, היתה שבת בראשית אחת השבתות החשובות בשנה, ורבנים רבים שלא היו יכולים לעזוב את עדתם בימים הנוראים, באים היו לצאנו לשבת זו.

אחד מהם היה גדול הפוסקים בגליציה בדורו, הגאון רבי שמואל ענגיל זצ"ל מראדומיִשְׁלָא, בעל שו"ת 'מהר"ש', שבצעירותו זכה להסתופף בצל הרב הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנז זי"ע, ועד סוף ימיו החשיב את עצמו כתלמידו המובהק.

מספר היה רבי שמואל (נחלי בינה) על ההסבר ששמע מפי קדשו בעת שזכה לשבות בצאנז בשבת בראשית, במהותה של שבת זו על פי משל זה.

בימים הנוראים ובחג הסוכות מכבדים אנו את מלכו של עולם, באופנים הנעלים ביותר: שופר ועיני הנפש, סוכה וארבעה מינים, ערבה והקפות בשמחת תורה, אך שולחנו של המלך הוא שולחן השבת...

המדויק בו יעבור המלך; כזה שיהיה קצר ככל האפשר, אך מנגד, יעבור בכמה שיותר מקומות, ובפרט הערים הגדולות והחשובות. מצד שלישי, יש למצוא מסלול חדש ורחב דיו, כזה שהשיירה המלכותית תוכל לעבור בו, וכמובן, יש לבדוק שלארכו יהיו תחנות מנוחה ראויות בעבור המלך והפמלייה.

והיה זה צוות אחד בלבד בתוך עשרות. כמותו הוקמו צוותות לתכנון המעמדים החגיגיים בהם ישתתף המלך, צוות לארגון האבטחה, צוות שהיה עליו להקדים ולנסוע בכל המקומות ולבחון האם הכל כשורה, צוות שהופקד על האכלת המלך וכל הפמלייה, צוות האחראי על ההלבשה המלכותית, וצוות המופקד על תיאום בין הפמלייה המלכותית למושלי המחוזות.

ככל שהתקרב המועד, גברה התכונה והלכה. המשלחות הראשונות יצאו לדרך כבר שלושה חדשים לפני תחילת המסע.

היו אלו שיירות של עגלות משא ענקיות עמוסות בציד כבד ורתומות לצמדי שוורים התנהלו בכבדות בדרך המובילה מן הבירה צפונה.

בחודש הסמוך ליציאה, כבר נראו מרכבות סגורות הנושאות את אנשי הטקסים, על אביזריהם ורשימותיהם, מהירות לצאת מהעיר.

כל אותו החודש לא פסקה התנועה; כרכרות קלות ומהירות, מרכבות מירוף דו-אופניות, ועגלות נושאות בעלי חיים, פרשים קלים במדים ייצוגיים ופרשים כבדים במדי אבירים.

ובימים הסמוכים לזמן המיועד, היו רבים בארמון שלא עצמו עין.

היום שנבחר ליציאה, היה יום אביבי נאה.

רבבות תושבי הבירה נאספו ברחובות הראשיים, לבושים בגדי חג ומנופפים בידיהם.

איש לא העלה על דעתו להחמיץ את המחזה הנאדר.

הרחוב הראשי מקושת היה בפרחים ושערי כבוד, ולכל ארכו הצטופפו ההמונים מאחורי גדרות.

נשימתם נעצרה בשעה שתרועת הצוצרות נשמעה ממרחק, פלוגה ראשונה של שוטרים הדורי מדים עברה בסך לפנות את הדרך.

אחריהם שעטו פלוגות שונות של פרשים וקצינים במדים מוזהבים, התזמורת המלכותית בבגדיה הססגוניים, ונציגי החילות השונים, חיל הים וחיל התותחנים, לגיון הזרים והכחות המיוחדים, ואז, אחרי שחלפו הללו הופיעה המרכבה המלכותית עוצרת הנשימה, מאחריה משתרכים עשרות רבות של כרכרות מרהיבות-עין. המלך יצא לדרך הרועה החצוצרנים, נשפו תוקעי הקרנות, ופרטו בעלי הנבלים.

הפעם לא טרח המלך להראות את פניו בפני תושבי הבירה הנאמנים.

המסע הנוכחי מוקדש לשאר האזרחים, אלו שמעולם לא זכו לראות אותו או לחוש בקיומו, והיציאה הטקסית מהעיר היתה כאין וכאפס לעומת החגיגות המתוכננות.

הכל התנהל כמתוכנן. שיירת הענק התנהלה באיטיות מלכותית צפונה, נעה בנוחות בדרך המלך החדשה שנסללה במהירות בין ההרים העבותים במקום הדרך הישנה והמתפתלת, ועוצרת לחציות מזדמנות בבתי המלון הנאים שהוקמו זה-עתה.

הכל היה מושלם. מזג האויר היה נאה, והמסע כולו התנהל על הצד הטוב ביותר.

כבר במרחק ניכר מהעיר הראשונה, משהגיעה השיירה המלכותית לצומת דרכים קידם את פניהם שלט ענק של ברוכים הבאים, ומשלחת של ראשי העיר ונכבדיה רכובים על סוסים לבנים הממינה תחתיו בהתרגשות.

השיירה שעטה בכביש המחודש בואכה העירה, פרשים רכובים על סוסי-מירוף ונושאי הדגל המלכותי מקדימים אותה.

בשערי העיר הוקם שער כבוד ענק ומרשים. שטיח יקר

לשמייעת השיעורים - קול הלשון:
03-6171077

ספר
ויהלום